

Er latinundervisning luksus?

af Herdis Halvas-Nielsen

Overskriften stammer fra et foredrag holdt i Cambridge den 22.-24.7. 2005, *Meeting the Challenge, European perspectives on the teaching and learning of Latin*. Her kan det, plus en kort sammenfatning af nogle andre deltageres indlæg fra konferencen, læses i forkortet form.

Selvfølgelig er titlen "Er latinundervisning luksus" et retorisk spørgsmål, da det i Danmark *er* blevet luksus, fordi latinundervisningen nærmest er erstattet af faget sprogforståelse.¹

Først forsvandt det næsten fra folkeskolerne i 1981, selvom enkelte har formået at bibeholde latinundervisningen,² fx på Krebs' skole i København. Nogle få ungdomsskoler tilbyder dog stadig faget latin. Og så er latin altså nu også næsten forsvundet fra gymnasierne medio 2005.

I England ser man en lignende udvikling, men nu er man i gang med at indføre latinundervisning i nogle folkeskoler, hvor man har stor succes med et lærebogssystem, som også findes i elektronisk udgave samt øvelser på nettet, det hedder *Cambridge Latin Course*, som er solgt i 3 millioner eksemplarer. Jeg nævner det her, fordi det viser en god grund til at undervise i latin. Det har nemlig vist sig at være et fag, der kan skabe interesse og sammenhold i klassen på tværs af alle sociale og kulturelle forskelle, fortalte Will Griffith i sit oplæg, *Widening access to latin through ICT*.

Da der er mangel på latinlærere i UK, forløber undervisningen via direkte videokonferencer med latinlærere, der sidder på andre skoler. Christian Høgel kom med et indlæg om at dette *Cambridge Latin Course* snart vil være tilgængelig på dansk og forhåbentlig åbne for nye muligheder i folkeskolen.

Også på den anden side af jordkloden undervises der i latin og græsk, således fx. i NSW i Australien.

I Amerika er der lignende problemer som i England, men også her kan en lille stigning i interessen for de klassiske fag spores igen. Antallet af klassisksprogede elever i secondary schools og på colleges er igen stigende. Dette mener man, skyldes den specielle interesse for mytologi (University of Maryland, 1998).

1. http://us.uvm.dk/gymnasie/vejl/almen_sprogforstaaelse_stx/1.htm

2. Disse folkeskoler og ungdomsskoler vil Latinlærerforeningen gerne i kontakt med, for at finde ud af, hvor mange steder latin tilbydes og hvorfor faget latin stadig tilbydes.

Tendensen i Tyskland er også let opadgående, som tabellen viser:

Stigning af latinundervisning i Tyskland

År	%
2002	+1.4
2003	+4.3
2004	+3.8

Kilde: PISA 2003

Se også <http://www.forum-classicum.de/artikel398.htm>

Der tilbydes mere latinundervisning i Sydtyskland end i resten af forbundsrepublikken og netop her, set i lyset af PISA-undersøgelsen, finder man bedre Pisa-resultater end i resten af landet (Artikel fra Die Welt³ fra den 14.7.05), hvilket jo kan hænge sammen med undervisningen i latin.

Læsning og problemløsning er jo også nogle af de områder, PISA tester. Disse færdigheder kan man netop fint opnå gennem latinundervisning, da der jo opøves færdigheder i hukommelsestræning, problemløsning og i udholdenhed, man kan udvikle teknikker i problemløsning, se strukturer og systemer i noget, der først virker overvældende eller kaotisk.

Hvorfor bibeholder nogle lande latinundervisning?

Latin giver både eleven og læreren bedre mulighed for at forstå og forklare grammatik.

Det, at lærere i Tyskland og Australien sendes på grammatikkurser, da man i nogle af deres stater ikke har lagt vægt på grammatik, tyder på en holdningsændring i disse stater. Man indser nu at grammatik er vigtig og sender lærere, der har behov for det, på kurser. På min job-swap (1998) tur i Australien overværede jeg sådant et kursus og det viste sig, at lærerne ikke kunne finde adjektiver i deres eget sprog, fordi de ikke vidste, hvad det var.

I Tyskland sendes lærere i Vechta (Niedersachsen) på et mini latin kursus for at lære grammatik⁴ men også i Essen og Karlsruhe har man indset at grammatik er en nødvendighed, så her sendes lærerne på grammatiske repetitorier, dog uden latinundervisning.

“... während Kinder ihre Umgangssprache tatsächlich weitgehend automatisch erlernen, muss die Schriftsprache unterrichtet werden. Haben

3. <http://www.welt.de/data/2005/07/14/745655.html>

4. <http://zeus.zeit.de/text/2005/13/C-Latein-Deutsch>

Schüler Schwierigkeiten mit dem Satzbau oder der Beugung, brauchen Lehrer grammatisches Hintergrundwissen, um ihnen wirksam helfen zu können. Das Gleiche gilt für die Orthografie, hinter der – von der Groß- und Kleinschreibung bis zur Interpunktion – ebenfalls die Grammatik lauert.”

Og et andet citat fra samme artikel:

“Viele Deutschlehrer sind nicht in der Lage, grammatische Mängel angemessen zu diagnostizieren und den Schülern Regeln und Hilfestellungen an die Hand zu geben.”

Latin er det fag, hvormed man bedst lærer grammatik, fordi det er et sprog, der ikke tales, og dermed foregår indlæringen af sætningsstrukturer ikke automatisk, som ved et talt sprog.

Dorothy Sayers *The Lost Tools of Learning*⁵ (1947),

“... the best grounding for education is the Latin grammar... and even a rudimentary knowledge of Latin cuts down the labour and pains of learning almost any other subject by at least fifty percent. It is the key to the vocabulary and structure of all the Teutonic languages, as well as to the technical vocabulary of all the sciences and to the literature of the entire Mediterranean civilization, together with all its historical documents.”

I Tyskland vil man indføre sprogfag endnu tidligere, latin fra 5. klasse (1.fremmedssprog) eller 7. klasse (her er latin 2. fremmedsprog) og som valgfag fra 9. klasse. Der undervises dog kun i latin på gymnasietrinet, der starter med 5. klasse i Tyskland.

Her i Sydslesvig på de danske fællesskoler tilbydes der et valg mellem latin eller fransk, som starter i 9. klasse og fortsætter i tre år. Det første fremmedsprog er engelsk og starter i 5. klasse.

Dansk og tysk starter enten samtidig i første klasse eller tysk i anden klasse. På gymnasiet, der begynder med 7. klasse er det pligt at vælge mellem latin og fransk.

Da latin i mange lande ikke er på skemaet mere, sætter latinfolkene alt ind på at finde andre veje til at formidle latinundervisning:

5. <http://www.gbt.org/text/sayers.htm>

H.H. Ørberg har lige udgivet to CD-Rom'er med øvelser til sin bog, der udelukkende bygger på latin og billeder, alt er forklaret med symboler og billeder, grammatikken er logisk opbygget, ingen ord er oversat. *Lingua Latina per se illustrata* er titlen. Den sælger særlig godt i Italien og Amerika.

*Circe on classics & ICT*⁶ er et andet tiltag for at støtte de klassiske fag, i indledningen hedder det:

“Classical subjects have a special place in the European curriculum, though in many countries they face an uncertain future. Our common European heritage is founded on shared linguistic and cultural roots, so it is most important for us to support these studies by forward-thinking methodology. Traditional methods of teaching Classics need to be cherished but also challenged in the 21st Century.

The task of the CIRCE project is to support classics teachers by identifying good practice in ICT and bringing it to the front. We aim to do this a) by setting up this website, with lesson plans and other useful materials, b) by distributing a printed manual, containing theoretical and practical tips as well as a bank of useful case studies c) by running five day courses for teachers of Classics throughout Europe.”

Denne Webside er ikke færdig endnu, men lover godt.

Susanne Bramming introducerede sin latinundervisning over nettet. Hun underviser på Københavns Universitets Elementarkursus for græsk og latin.⁷

På hjemmesiden Elementarkursus for græsk og latin findes et link til kursus i dansk grammatik, et andet link til analytiske øvelser i basisbogen *In angulo cum libello*, et tredje link til græske øvelser og et fjerde link til *Cambridge Latin Course*.

Jo Hermann har lagt tekster med grammatik ud på nettet www.e-latin.dk en ganske overskuelig side med gode tekster, mange gloser og en grammatisk del.

Irene Burch, Simone Hiltcher og Rudolf Wachter har i Svejts sat et interaktivt basis-kursus ud på nettet med navnet : *Latinum electronicum*.⁸ Fire svejtsiske universiteter kører

6. <http://circe.cti.gr/>

7. <http://www.evl.ku.dk/links.html>

8. <http://pages.unibas.ch/latinum-electronicum/>

dette program. Man kan logge sig ind som *guest*. Det er ganske velegnet også til unge elever på begynderstadiet. Der er planer om at gøre siden tilgængelig for skoleklasser og deres respektive lærere.

Odense Universitet har en hjemmeside med navnet VISL, www.visl.sdu.dk/visl/la, her kan man øve mange sprog og latinanalyse kan fint øves. Nogle af de grammatiske øvelser er baseret på edutainment. (Øvelser til tysk har mange fejl)

Ribe Katedral skole har en god hjemmeside <http://www.ribekatedralskole.dk/classica/latin.htm> den er dog heller ikke helt færdig endnu.

Til sidst et powerpoint show om Ostia, der er konverteret til html, findes snart på latinlærerforeningens hjemmeside (www.latinlaererforeningen.dk)

Påstande og facts om at latinundervisning ikke værdsættes så højt længere i Danmark:

- latin kræves kun af ganske få fag ved universiteterne i Danmark⁹ (den store latinprøve var indtil 1971 obligatorisk for at blive optaget på humaniora). Humaniora værdsættes ikke så højt længere
- landets økonomi spiller en rolle
- mangel på latinlærere
- der lægges ikke så meget vægt på grammatik længere
- forældre ønsker ikke at deres børn skal terpe så meget
- børn skal ikke belastes med for meget unødvendigt

Unesco har opstillet de fire uddannelsessøjler¹⁰:

- lære at forstå
- lære at handle
- lære at leve sammen
- lære at være

Disse fire søjler kan fint tilgodeses af faget latin, men det kan andre fag selvfølgelig også. Ønketænkning er selvfølgelig, at der måske sker samme udvikling som i England og Australien, at grammatik og det dertil hørende fag latin kommer tilbage/ind i folkeskolerne. At der med

9. en sjov bibemærkning: Universitetet i Kiel forlanger af en, der vil læse dansk (til undervisningsbrug på gymnasiet), lille latinum se http://kronwerk.lernnetz.de/faecher/latein/fachschaft/studqual_synopse.htm

10. <http://www.unesco.org/delors/fourpil.htm>

det stigende udbud på spændende arbejds materiale vil ske en vending og at ønsket om latinundervisning vil komme fra eleverne selv og/eller fra deres forældre.

Sammenfattende må man sige, at det store tilbud på nettet af latinundervisning viser, at latinundervisning ikke er luksus. Alle kan gå hen og øve latin, det koster først noget, når man vil have respons på det, man har lavet, eller hvis man vil tage eksamen i faget. Men nemmest er det selvfølgelig at få latinundervisning i skolen og det så tidligt som muligt, da eleverne har mest sjov ved udenadslæren i en ung alder. Derefter kommer forståelsesprocessen, der så langsomt begynder i 13 års alderen, hvor de unge hellere vil forstå frem for at lære udenad, så på det tidspunkt må den største del af udenadslæren være overstået.

Som man kan se af ovenstående, så har universiteterne nu fundet ud af, at de studerende på de humanistiske fag skal til at lære grammatik, (se eksemplet på dansk grammatikkursus på *Elementarkurserne for græsk og latin*). Det var måske nemmere, at give kravet om grundig indlæring af grammatik med de latinske betegnelser tilbage til skolerne, og her især folkeskolerne, for det er for sent at starte med almen sprogforståelse i gymnasiet.

Bibliografi brugt til foredraget:

Barker, S. 1999 *Why latin?*
www.promotelatin.org/whylatin.htm

dpa-Meldungen zu PISA, 04.01.2005
Altgriechisch als Schulfach wieder im Aufwind, PISA 2003, available at:
<http://www.skh.de/pisa/index.htm?dpa/2005/05-01-04-a.htm>

Drewermann, E., 2000, *Statement*
www.vds-bildungsmedien.de/html/bemesse/forum_20.htm

Eyrainer, J., 2005, Donauwörth/Bayern, *Latein und das nächste Millennium*, Katharinen Gymnasium, Ingolstadt Germany, available at: <http://www.katharinen.ingolstadt.de/projekte/kglatein/texte.htm>

Fitzgerald, K. 1998, *The Return of a Classic. Latin, Enrollment on the Rise*
www.inform.umd.edu/outlook/1998-04-07/apr-7/latin.html

Klippert, H., 2000 *Neue pädagogische Konzepte*
www.vds-bildungsmedien.de/pdf/forum/f_20/seite108.pdf

Living Latin,
www.nationmaster.com/encyclopedia/Living-Latin

Maier, F., 1997, *Latein auf gefestigter Basis in die Zukunft. Ansätze zu einer neuen Begründung des Faches*, 1st edition, Forum Classicum, Germany, available at: <http://www.forum-classicum.de/archivi97.html>

Pavur, C., 1998, *Upgrading Latin Pedagogy*, Electronic Antiquity 4:2 (April, 1998), USA, available at: <http://www.slu.edu/colleges/AS/languages/classical/latin/tchmat/pedagogy/ulp-ea.html>

Sayers, D., 1947, *The Lost Tool of Learning*, National Review, New York, available at: <http://www.gbt.org/text/sayers.html>

Undervisningsministeriet, 2005, *Almen sprogforståelse*, available at: http://us.uvm.dk/gymnasie/vejl/almen_sprogforstaaelse_stx/1.htm, April 2005, Undervisningsministeriet

Unesco org., 1999, *The Four Pillars of Education*, Unesco Task Force on Education for the Twenty-first Century, available at: <http://www.unesco.org/delors/fourpil.htm>,

University of Copenhagen 2002, *Notat om kernefaglighed i latin*, available at: www.fremtidenssprogfag.u-net.dk/latin.doc, Fremtidens Sprogfag, Denmark

University of Maryland, www.inform.umd.edu/outlook/1998-04-07/apr-7/latin.html

Virginia Tech, The Forgetting Curve, www.ucc.vt.edu/lynch/SSstrategies.htm

Visual Interactive Syntax Learning (VISL), Syddansk Universitet, Denmark, available at: <http://www.visl.sdu.dk/visl/la/parsing/nonautomatic/treebank.php>

Walther, D.R., 1994, *Tollkit for College Success*, Belmont, CA: Wadsworth, available at: www.ucc.vt.edu/stdyhelp.html

Weeber, K. W., 2000, *Latein an der Schwelle des zum 3.J.*, Deutsche Auslandsscholarbeit Am Netz (DASAN), Germany, available at: http://www.dasan.de/refo15/archiv/arc_lat.htm#prot1

Forfatter: Herdis Halvas-Nielsen, lærer på Duborg-Skolen, Flensborg
email: halvas@gmail.com